

Poznań, 5 marca 2024 r.

dr hab. Artur Bajerski, prof. UAM
Zakład Geografii Społecznej
Wydział Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

**Recenzja osiągnięcia naukowego oraz aktywności naukowej,
dorobku dydaktycznego, organizacyjnego i w zakresie popularyzacji nauki
dr Pauliny Tobiasz-Lis
w związku z postępowaniem o nadanie stopnia
doktora habilitowanego nauk społecznych
w dyscyplinie geografia społeczno-ekonomiczna i gospodarka przestrzenna**

Formalne podstawy recenzji

Podstawą wykonania recenzji jest postanowienie Komisji Uniwersytetu Łódzkiego do spraw stopni naukowych w dyscyplinie geografia społeczno-ekonomiczna i gospodarka przestrzenna z dnia 5 grudnia 2023 r., powołujące mnie jako recenzenta w postępowaniu w sprawie nadania dr Paulinie Tobiasz-Lis stopnia doktora habilitowanego.

Do sporządzenia recenzji otrzymałem komplet dokumentacji osiągnięć naukowych Habilitantki, tj.:

- 1) wniosek o wszczęcie postępowania o nadanie stopnia doktora habilitowanego,
- 2) kopię dyplomu, dokumentującego uzyskanie stopnia doktora nauk o Ziemi w zakresie geografii,
- 3) autoreferat zawierający charakterystykę osiągnięcia naukowego, aktywności naukowej, oraz dorobku dydaktycznego, organizacyjnego i w zakresie popularyzacji nauki,
- 4) szczegółowy wykaz osiągnięć naukowych, aktywności naukowej, współpracy z otoczeniem społeczno-gospodarczym, zawierający także dane naukometryczne
- 5) kopie 9 artykułów stanowiących osiągnięcie naukowe,
- 6) kopie dodatkowych dwóch artykułów i jednej monografii autorskiej,
- 7) oświadczenia współautorów,
- 8) dodatkowe potwierdzenia odbycia stażów naukowych oraz kierowania projektami naukowymi.

Przekazana mi dokumentacja była kompletna i wystarczająca, aby przygotować zleconą mi recenzję.

Ogólna charakterystyka Habilitantki

Dr Paulina Tobiasz-Lis jest znaną w środowisku geografką społeczną. Jest absolwentką Wydziału Nauk Geograficznych Uniwersytetu Łódzkiego, na którym w 2004 r. uzyskała licencjat z geografii, zaś w 2006 r. magisterium. W trakcie studiów magisterskich dr Paulina Tobiasz-Lis odbyła półroczne studia na Uniwersytecie w Joensuu (Finlandia) w ramach programu Socrates-Erasmus. Po studiach magisterskich Habilitantka podjęła na macierzystej uczelni studia doktoranckie, a także studia podyplomowe w zakresie urbanistyki planowania przestrzennego na Wydziale Architektury Politechniki Wrocławskiej, które ukończyła w 2007 r. W 2012 r. Habilitantka uzyskała stopień doktora nauk o Ziemi w zakresie geografii na podstawie rozprawy doktorskiej pt. „*Zmiany obrazu Łodzi w świadomości jej mieszkańców w okresie transformacji*” napisanej pod kierunkiem dr hab. J. Dzieciuchowicza prof. UŁ (pracę recenzowali dr hab. Jacek Kotus, prof. UAM oraz dr hab. Elżbieta Szkurłat, prof. UŁ). W tym samym roku dr Paulina Tobiasz-Lis ukończyła kolejne studia podyplomowe, tj. studia w zakresie geoinformacji na Wydziale Nauk Geograficznych i Geologicznych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.

Habilitantka w latach 2008-2012 była zatrudniona na stanowisku asystenta w Zakładzie Geografii Regionalnej i Społecznej na Wydziale Nauk Geograficznych Uniwersytetu Łódzkiego, zaś od 2012 r. pracuje na stanowisku adiunkta w Katedrze Geografii Regionalnej i Społecznej macierzystego wydziału. W całym okresie zatrudnienia Habilitantka trzykrotnie była na urlopie macierzyńskim (w tym dwukrotnie w okresie zatrudnienia na stanowisku adiunkta) oraz raz (przez blisko rok, pracując na stanowisku adiunkta) na urlopie rodzicielskim, pracując wówczas na ½ etatu. Celowo przytaczam te informacje, ponieważ uważam, że mając na uwadze powyższe przerwy w pracy, złożenie wniosku o wszczęcie postępowania habilitacyjnego po 11 latach od uzyskania stopnia doktora jest dobrym wynikiem.

Ocena osiągnięcia naukowego

Jako osiągnięcie naukowe stanowiące podstawę do nadania stopnia doktora habilitowanego w dyscyplinie geografia społeczno-ekonomiczna i gospodarka przestrzenna Kandydatka wskazała cykl artykułów pod wspólnym tytułem *Społeczne odwzorowanie przestrzeni. Koncepcja, metody, zastosowania*. Cykl tworzy 9 następujących artykułów:

- 1) Tobiasz-Lis P., Wójcik M., 2014, Wyobrażenia przestrzenne mieszkańców wsi. Wykorzystanie metody odręcznych szkiców, [w:] M. Wójcik (red.) „Regionalny

wymiar przemian polskiej wsi – aspekty społeczne i środowiskowe”, *Studia Obszarów Wiejskich*, t. 35, Warszawa, 29-44.

- 2) Tobiasz-Lis P., Wójcik M., 2021, “The Village as a Place of...”. Anchoring the Territorial Identity of the Countryside. Examples from Poland, *Journal of Settlements and Spatial Planning*, Special Issue No 7, 65-72.
- 3) Tobiasz-Lis P., Wójcik M., 2013, Evaluating and interpreting the city using a photo projective method: the example of Łódź, *Geographia Polonica* vol. 86(2); Warszawa, 137-152.
- 4) Tobiasz-Lis P., 2019. Time, Space, and the Social Life: New Interpretation of Cemeteries in the City, *Folia Geographica Socio-Oeconomica*, 35, 59-72.
- 5) Tobiasz-Lis P., 2022, Discovering the City of Lodz (Poland). Spatial Experiences and Perceptions of Exchange Students, *Journal of Settlements and Spatial Planning*, Special Issue No 9, 57-68.
- 6) Tobiasz-Lis P., 2015, Obraz wsi i rolnictwa w polskich i angielskich podręcznikach do geografii, *Studia Obszarów Wiejskich*, t. 40, 169-179.
- 7) Wójcik, M., Tobiasz-Lis, P., Dmochowska-Dudek, K., 2016, Thematisation of space as a local development factor. Case study of Sierakowo Sławieńskie and Masłomęcz, *Studia Obszarów Wiejskich*, t. 43, 113-123.
- 8) Wójcik, M., Dmochowska-Dudek, K., Jeziorska-Biel, P., i Tobiasz-Lis, P., 2018. Understanding strategies for overcoming peripherality: A Polish experience of transition. *Bulletin of Geography*, 40 (40), 173–192
- 9) Piras, S., Tobiasz-Lis, P., Currie, M., Dmochowska- Dudek, K., Duckett, D., Copus, A., 2022, Spatial justice on the horizon? A combined Theory of Change scenario tool to assess place-based interventions, *European Planning Studies*, 30:5, 952-973.

Spośród publikacji tworzących cykl 3 zostały sporządzone wyłącznie przez Habilitantkę, zaś pozostałe 6 zostało opublikowanych ze współautorami. Dr Paulina Tobiasz-Lis była pierwszą autorką 6 z 9 prac ujętych w cyklu publikacji. Załączone do wniosku habilitacyjnego oświadczenia współautorów pozwalają stwierdzić, że udział Habilitantki w powstaniu wszystkich prac wieloautorskich był istotny (wynosił od 30 do 80%) oraz obejmował zasadniczo w każdym przypadku zebranie materiału empirycznego oraz opracowanie i interpretację wyników badań. Niestety, w przypadku części tekstów – zgodnie z załączonymi oświadczeniami – to współautorzy odpowiadali za opracowanie ogólnej koncepcji artykułu. Pewne wątpliwości w zakresie realnego udziału Habilitantki w powstanie tekstów tworzących cykl publikacji mam wyłącznie do artykułu oznaczonego numerem 9, tj. *Piras, S., Tobiasz-Lis,*

P., Currie, M., Dmochowska- Dudek, K., Duckett, D., Copus, A., 2022, Spatial justice on the horizon? A combined Theory of Change scenario tool to assess place-based interventions, European Planning Studies, 30:5, 952-973. W dokumentacji wniosku habilitacyjnego znajdują się tylko oświadczenia polskich współauterek tego artykułu, które „dają” łącznie zaskakujące 100% wkładu pracy (jest to jedna z niewielu moich uwag do przedłożonej dokumentacji, którą oceniam jako przygotowaną starannie, miejscami wręcz wzorcowo).

Dr Paulina Tobiasz-Lis tytułowe społeczne odwzorowanie przestrzeni definiuje jako „wielowymiarową reprezentację naszego codziennego życia kształtowaną poprzez doznania, wyobrażenia i emocje, pozwalającą interpretować znaczenia oraz symboliczny wymiar miejsc i krajobrazów”. W ten sposób sytuuje swoje badania niemalże w centrum kluczowej dla geografii społecznej, a także ważnej dla całej dyscypliny geografii społeczno-ekonomicznej i gospodarki przestrzennej, dyskusji o relacjach między człowiekiem a miejscem. Pomimo ogromnej wagi tych relacji, którą można zobrazować tym, że badacze angloamerykańscy, odnosząc się do geografii społecznej, często lapidarnie wskazują, że jest to zasadniczo nauka o „space and place”, są one wciąż relatywnie rzadko badane w polskiej geografii społecznej. Istotną rolę odegrało w tym wieloletnie środowiskowe usankcjonowanie pozytywistycznego modelu nauki jako tego najwłaściwszego dla geografii społeczno-ekonomicznej i gospodarki przestrzennej. Z tego względu geografowie społeczni przyjmujący inne wzorce naukowości odczuwają powinność wytłumaczenia podejmowanych wyborów naukowych. Sądzę, że nie inaczej jest w przypadku Habilitantki, która w autoreferacie przedstawia wykład z historii myśli społeczno-geograficznej i specyfiki tzw. podejść postpozytywistycznych. Przedstawiona w autoreferacie dyskusja nad różnymi konceptualizacjami przestrzeni i ewolucją znaczeń jej przypisywanych, koncepcją miejsca, zjawiskiem uprzestrzenniania, prowadzi Habilitantkę do ważnych z punktu widzenia prowadzonych przez nią badań empirycznych koncepcji praktyk przestrzennych, trialektyki przestrzenności oraz trójwymiarowej koncepcji wsi.

Jak podaje Habilitantka, głównym celem badań, których wyniki zawarto w cyklu publikacji, było „sformułowanie koncepcji społecznego odwzorowania przestrzeni i jej zastosowanie w studiach empirycznych z zakresu geografii człowieka, w szczególności skoncentrowanych na problematyce percepcji i wyobrażeń przestrzeni oraz rozwoju lokalnego”. Dalej dr Paulina Tobiasz-Lis wskazuje, że realizując tak sformułowany cel, podjęła próbę „zidentyfikowania istniejących relacji między praktykami przestrzennymi, mającymi swoje odzwierciedlenie w charakterze i formach zagospodarowania przestrzeni, a ich społeczną percepcją i znaczeniem, w perspektywie indywidualnych i zbiorowych doświadczeń”.

Zgodnie z wyjaśnieniami zawartymi w autoreferacie realizacja głównego celu badań Habilitantki miała nastąpić poprzez wykonanie 4 zasadniczych zadań badawczych o zróżnicowanym charakterze. Pierwsze z nich mogę określić mianem teoretyczno-metodologicznego, ponieważ nakierowane było na opracowanie autorskiej koncepcji społecznego odwzorowania przestrzeni, opartej o głębokie studia literaturowe, a także osadzenie w tej koncepcji znaczenia obrazów kartograficznych. Drugie z zadań miało charakter metodyczny i dotyczyło oceny możliwości zastosowania wybranych źródeł informacji oraz narzędzi badawczych w badaniach nad społeczną percepcją miast i wsi. Dwa powyższe zadania oceniam jako wzajemnie uzupełniające i spójne względem głównego celu badań, których wyniki opublikowane zostały w ocenianym cyklu artykułów. Co więcej, uważam, że wykonanie tylko tych dwóch zadań badawczych pozwoliłoby zrealizować wyżej przytoczony główny cel badań. Z tego też względu dwa kolejne zadania badawcze oceniam jako dodatkowe. Jednym z nich jest wykorzystanie koncepcji społecznego odwzorowania przestrzeni w problematyce rozwoju lokalnego, drugim zaś *„odwołanie się do źródeł pośredniego doświadczenia przestrzeni na przykładzie obrazów obszarów wiejskich kształtowanych przez formalną edukację geograficzną w Polsce i Anglii”* (uważam, że to zadanie sformułowano nieco nieudanie, wszak wystarczy odwołać się do wskazanych źródeł, aby wykonać to zadanie).

Habilitantka w autoreferacie wyróżniła 5 zasadniczych problemów badawczych, które reprezentują prace składające się na osiągnięcie naukowe:

1. Odręczne szkice wsi jako obraz bezpośrednich doświadczeń przestrzeni przez mieszkańców.
2. Obraz wsi w indywidualnych narracjach mieszkańców.
3. Eseje fotograficzne i mapy narracyjne jako obraz relacji na temat przestrzeni i czasu w mieście.
4. Podręczniki szkolne jako źródło pośrednich doświadczeń przestrzeni (na przykładzie wsi i rolnictwa).
5. Społeczne odwzorowanie przestrzeni w praktykach rozwoju lokalnego.

Poniżej kolejno odnoszę się do sposobu ujęcia powyższych problemów badawczych w tekstach składających się na osiągnięcie naukowe.

Ad. 1. Problematyka odręcznych szkiców wsi jako obrazu bezpośrednich doświadczeń przestrzeni przez mieszkańców została ujęta – zgodnie ze wskazaniem Habilitantki – we współautorskim tekście (przygotowanym wraz z M. Wójcikiem) pt. *„Wyobrażenia przestrzenne mieszkańców wsi. Wykorzystanie metody odręcznych szkiców”*, opublikowanym

w *Studiach Obszarów Wiejskich*. Tekst miał być „próbą wypełnienia luki związanej z niewielką, w porównaniu do badań prowadzonych w miastach, liczbą prac odnoszących się do społecznej percepcji przestrzeni”, prezentując jednocześnie pewne propozycje metodyczne i klasyfikacyjne. Pomimo, że tekst oparto na niemłodej metodzie K. Lyncha (1960) oraz klasyfikacjach D. Appleyarda (1970) i F.C. Ladd (1970), to uważam, ten tekst za ważny i w sumie już dość „klasyczny” w polskiej geografii. Znakomicie bowiem dokumentuje użyteczność starej metody we współczesnych badaniach nad wiejskością, jej przeżywaniem i wytwarzaniem. Szkoda, że w tekście jedynie dotknięto problemu jakościowej interpretacji pewnych unikalnych elementów wsi oznaczanych na szkicach odręcznych. Równocześnie, warto zauważyć, że samą metodę analizy odręcznych szkiców przestrzeni dr Paulina Tobiasz-Lis wykorzystywała również w innym tekście wchodzącym w skład osiągnięcia naukowego, tj. „*Discovering the City of Lodz (Poland). Spatial Experiences and Perceptions of Exchange Students*”.

Ad. 2. Problematykę obrazu wsi w indywidualnych narracjach mieszkańców reprezentuje artykuł „*The Village as a Place of...*”. *Anchoring the Territorial Identity of the Countryside. Examples from Poland*”, opublikowany wraz z M. Wójcikiem w *Journal of Settlements and Spatial Planning*. Wyniki badań prezentowane w tekście są pokłosiem ukierunkowanych narracyjnie jakościowych badań Habilitantki, opartych o wywiady swobodne z mieszkańcami wsi. Zidentyfikowanie czterech zasadniczych znaczeń wsi dla ich mieszkańców oraz usytuowanie ich w relacjach człowiek-proces-miejsce (m.in. z wykorzystaniem koncepcji przywiązania do miejsca L. Snannel i R. Gifforda (2010)) można uznać za ważne osiągnięcia naukowe.

Ad. 3. Problem esejów fotograficznych i map narracyjnych jako obrazu relacji na temat przestrzeni i czasu w mieście Habilitantka podjęła w trzech tekstach ujętych w cyklu publikacji. Dwa z nich są samodzielnymi dziełami dr Pauliny Tobiasz-Lis. Chodzi tu o artykuły „*Time, Space, and the Social Life: New Interpretation of Cemeteries in the City*” (opublikowany w *Folia Geographica Socio-Oeconomica*) oraz „*Discovering the City of Lodz (Poland). Spatial Experiences and Perceptions of Exchange Students*” (opublikowany w *Journal of Settlements and Spatial Planning*). Trzeci artykuł to owoc współpracy z M. Wójcikiem – „*Evaluating and interpreting the city using a photo projective method: the example of Łódź*” (opublikowany w *Geographia Polonica*). Każdy z tych tekstów jest nakierowany na odpowiedź na inne pytania badawcze, wszystkie jednak łączy metodyka, tj. oparcie badań o eseje fotograficzne tworzone przez studentów, składające się z zarejestrowanego obrazu oraz uzupełniającego go tekstu, bliskie metody zaproponowanej przez cytowanego przez Habilitantkę J.D. Sidewayę (2002).

Uważam, że trzy wspomniane teksty pokazują nie tylko użyteczność metod wybranych przez Habilitantkę do rozwiązywania podjętych problemów badawczych (poza esejami fotograficznymi w tekstach tych wykorzystano m.in. analizę pola semantycznego), ale również umiejętne budowanie tła teoretycznego do zaprojektowanych badań jakościowych (choćby wykorzystanie różnych koncepcji wywodzących się z nurtu geografii czasu w badaniach nad interpretacją znaczenia miejskich cmentarzy, czy też trialektyki przestrzenności E. Soji w badaniach nad procesami adaptacji studentów zagranicznych w mieście i ich „umiejscawiania” się w nim (przyp. rec.).

4. Problematyka znaczenia podręczników szkolnych jako źródła pośrednich doświadczeń przestrzeni (na przykładzie wsi i rolnictwa) reprezentowana jest przez jeden autorski artykuł, tj. *„Discovering the City of Lodz (Poland). Spatial Experiences and Perceptions of Exchange Students”*, opublikowany w *Journal of Settlements and Spatial Planning*. Jest to dość prosty, niemalże czysto empiryczny tekst, porównujący zakres, strukturę oraz sposób przedstawienia treści (uwzględniając także wizualia) w polskich i brytyjskich podręcznikach do geografii. Autorka wykazała w nim nie tylko różnice w strukturze treści w podręcznikach obu krajów, ale także m.in. odmienne podejście do roli ilustracji i pobudzania krytycznej dyskusji wśród czytelników (uporządkowywanie wiedzy vs. identyfikacja problemów). Jednocześnie – w mojej ocenie – omawiany artykuł co najwyżej w umiarkowanym stopniu odpowiada na pytanie o znaczenie podręczników szkolnych jako źródła pośrednich doświadczeń przestrzeni. Habilitantka nie podjęła w nim bowiem próby weryfikacji, w jakim stopniu struktura oraz sposób prezentacji treści w podręcznikach kształtuje ten rodzaj doświadczeń wśród uczniów.

5. Problematykę społecznego odwzorowania przestrzeni w praktykach rozwoju lokalnego reprezentują trzy wieloautorskie teksty, tj. *„Thematisation of space as a local development factor. Case study of Sierakowo Sławińskie and Masłomęcz”* (opublikowany wspólnie z dwójką innych autorów w *Studiach Obszarów Wiejskich*), *„Understanding strategies for overcoming peripherality: A Polish experience of transition”* (opublikowany wspólnie z czwórką innych autorów w *Bulletin of Geography. Socio-economic Series*) oraz *“Spatial justice on the horizon? A combined Theory of Change”* scenario tool to assess place-based interventions (opublikowany z piątką współautorów w *European Planning Studies*). Jest to najbardziej zróżnicowana grupa tekstów zarówno pod względem podejmowanej problematyki (wsie tematyczne, przewycięzanie peryferyjności, propozycja narzędzia ułatwiającego osiągnięcie większej sprawiedliwości przestrzennej w skali lokalnej), ale także charakteru artykułów (jeden z tekstów ma charakter opisowy, drugi teoretyczno-empiryczny,

trzeci zaś konceptualno-teoretyczny). W mojej ocenie teksty te w różnym stopniu wpisują się koncepcję społecznego odwzorowania przestrzeni – w największej mierze najpewniej artykuł przedstawiający powstanie i funkcjonowanie dwóch tzw. wsi tematycznych, który dobrze dokumentuje ten bardzo specyficzny i w niektórych ujęciach wręcz dosłowny przykład wytwarzania przestrzeni. W najmniejszej mierze ostatni z wymienionych tekstów, opublikowany w *European Planning Studies*.

Przechodząc do oceny osiągnięcia naukowego przedstawionego przez Habilitantkę, pragnę stwierdzić, że przedstawiony do oceny cykl 9 publikacji, opatrzony rozbudowanym wprowadzeniem teoretycznym oraz szczegółowym opisem w autoreferacie, ukazuje autorską wizję rozumienia społecznego odwzorowania przestrzeni. Cechą tej propozycji jest, co dokumentuje zakres problemowy cyklu artykułów, bardzo szerokie ujęcie tytułowego zagadnienia. Mam pewne wątpliwości, czy nieco nie za szerokie (por. część tekstów poświęconych społecznemu odwzorowaniu przestrzeni w praktykach rozwoju lokalnego). Z drugiej strony dostrzegam, że przedstawienie tekstów, choć powiązanych tematycznie, to jednak skupiających się na innych wymiarach społecznego odwzorowania przestrzeni, pozwoliło Habilitantce przedstawić zarówno solidne osadzenie prowadzonych badań w teorii geografii społecznej, jak i zróżnicowanie swojego warsztatu badawczego, nie ograniczającego się do klasycznych metod społeczno-geograficznych, ale obejmującego również m.in. metody typowe dla socjologii wizualnej, etnografii czy nawet językoznawstwa.

Uważam, że – pomimo pewnych uwag krytycznych – cykl 9 artykułów dr Pauliny Tobiasz-Lis, ujętych pod wspólnym tytułem „*Spoleczne odwzorowanie przestrzeni. Koncepcja, metody, zastosowania*”, zasługuje na pozytywną ocenę i uznaję go za osiągnięcie naukowe spełniające w dostatecznym stopniu ustawowy wymóg znacznego wkładu w rozwój geografii społeczno-ekonomicznej i gospodarki przestrzennej.

Ocena aktywności naukowej

Od uzyskania stopnia doktora do wystąpienia o nadanie stopnia doktora habilitowanego dr Paulina Tobiasz-Lis opublikowała łącznie 50 prac naukowych. Składały się na nie 2 autorskie monografie (w tym jedna bazująca na pracy doktorskiej, a zatem nie podlegająca ocenie), 24 rozdziały w monografiach oraz 24 artykuły w czasopiśmie (tekst w niemieckim czasopiśmie *Europa Regional* błędnie został sklasyfikowany jako rozdział w monografii). Pod względem ilościowym dorobek ten można uznać za relatywnie obszerny, a zarazem dość standardowy dla momentu w życiu zawodowym, w którym znajduje się Habilitantka.

W dorobku dr Pauliny Tobiasz-Lis można wyróżnić dwa okresy, różniące się zasadniczo praktykami publikacyjnymi. Pierwszy, następujący bezpośrednio po doktoracie, jest zasadniczo kontynuacją wcześniejszego wzorca publikacyjnego, który cechowały publikacje polskojęzycznych rozdziałów w monografiach oraz artykułów w krajowych czasopismach. Początek drugiego okresu przypada na lata 2016-2018, gdy można zauważyć zasadniczą reorientację praktyk publikacyjnych w kierunku publikowania tekstów anglojęzycznych, często poza granicami kraju oraz we współautorstwie. Można to uznać nie tylko za dość standardowe – w związku z rozwojem naukowym – umiędzynarodowianie swojego dorobku naukowego, ale również, co podkreśla także Habilitantka, za konsekwencję realizacji licznych projektów badawczych, w tym międzynarodowych (o tym dalej – przyp. rec.). W przypadku dr Pauliny Tobiasz-Lis doprowadziło to m.in. to opublikowania rozdziałów w monografiach w takich wydawnictwach jak *Springer*, *Edward Elgar* oraz *Routledge*, zaś artykułów m.in. w czasopismach, takich jak m.in. *Bulletin of Geography: Socio-economic Series*, *Bulletin de la Société Géographique de Liège*, *Mitteilungen der Österreichischen Geographischen Gesellschaft*, *Energies* oraz *European Planning Studies*.

Na chwilę złożenia wniosku dorobek dr Pauliny Tobiasz-Lis, oceniany parametrycznie na podstawie indeksowania prac w międzynarodowych bazach bibliograficznych oraz cytowania jej tekstów, jawi się raczej jako satysfakcjonujący na tym etapie rozwoju naukowego. Składało się na niego 9 tekstów indeksowanych w bazie Scopus oraz 6 w bazie Web of Science (ale tylko dwa z wyliczonym wskaźnikiem pięcioletniego Impact Factor) oraz odpowiednio 31 i 23 cytowania prac indeksowanych w tych bazach. Co ważne, wartości te – podawane za Habilitantką i ujęte w autoreferacie, nie obejmują cytowań tzw. drugorzędnych dokumentów (tj. nieindeksowanych w tych bazach danych, ale znajdujących się w spisach literatury indeksowanych w nich tekstów). Wedle moich wyliczeń, na koniec lutego 2024 r. w bazie Scopus indeksowanych było już 12 prac Habilitantki (cytowanych 43 razy, wliczając autocytowania), ale ponadto baza odnotowała 72 cytowania (uwzględniając autocytowania) pozostałych prac dr Pauliny Tobiasz-Lis. Łączna więc liczba cytowań prac habilitantki w bazie Scopus na początku 2024 r. wynosiła ponad 115. Uważam, że jest to dość wysoka wartość, pozwalająca pozytywnie ocenić rozpoznawalność dorobku naukowego Habilitantki. Na tym tle relatywnie mało cytowań Habilitantki odnajduje wyszukiwarka Google Scholar (225 – wedle danych dostarczonych przez dr Paulinę Tobiasz-Lis oraz 260 na koniec lutego 2024 r.).

W okresie po uzyskaniu stopnia doktora w 2012 r. ukształtowały się trzy główne obszary zainteresowań badawczych Habilitantki. Poza podstawowym, obejmującym społeczne odwzorowanie przestrzeni, są to zagadnienia społeczno-przestrzennych przekształceń miast

oraz rozwoju regionalnego i lokalnego. Do dokumentacji habilitacyjnej załączono kopie trzech prac naukowych (monografii autorskiej, rozdziału w monografii oraz artykuł w *Przeglądzie Geograficznym*) reprezentujące każdy z wyżej wspomnianych obszarów badań. Teksty te oceniam wysoko, uważając, że potwierdzają wysoki poziom naukowy prac Habilitantki (szczególnie cenię opublikowaną w 2016 r monografię „*Czas w przestrzeni miasta. Przykład Łodzi*”). Jednocześnie, wyrażam ubolewanie, że Habilitantka nie załączyła większej liczby prac.

Charakteryzując w autoreferacie obszary swoich zainteresowań naukowych, Habilitantka częstokroć odwoływała się do realizowanych w ostatnich kilkunastu latach projektów badawczych. Odniosłem wręcz wrażenie (nie wiem, czy słuszne...), że w przypadku badań nad rozwojem regionalnym i lokalnym, to zaangażowanie w projekty skutkowało rozpoczęciem pracy w tym obszarze, a nie odwrotnie. Niezależnie od tych wątpliwości, uważam, że „aktywność projektowa” dr Pauliny Tobiasz-Lis jest wyróżniająca. W latach 2012-2023 Habilitantka była wykonawcą w 5 projektach badawczych krajowych i aż 6 międzynarodowych (w trzech z nich pełniła funkcję koordynatora krajowego, tj. kierownika polskiego zespołu badawczego, wchodzącego w skład międzynarodowego konsorcjum realizującego projekt). Projekty te były finansowane m.in. z programów ESPON, Horizon 2020 oraz jego następcy Horizon Europe.

Aktywność naukową Habilitantki po doktoracie uzupełniają liczne konferencje naukowe. W okresie 2012-2023 było to łącznie ponad 40 konferencji naukowych oraz 40 wydarzeń o charakterze warsztatów, szkoleń lub spotkań projektowych. Wśród konferencji znajdują się niektóre z najważniejszych w dyscyplinie geografia społeczno-ekonomiczna i gospodarka przestrzenna, jak np. kongresy i spotkania komisji Międzynarodowej Unii Geograficznej, zjazdy Królewskiego Towarzystwa Geograficznego w Wielkiej Brytanii, kongresy EUGEO, EURORURAL etc.

Międzynarodową aktywność naukową Habilitantki uzupełniają ponadto członkostwo w IGU Commission on the Sustainability of Rural Systems oraz liczne pobyty zagraniczne na uczelniach, z którymi prowadzi współpracę (m.in. trzytygodniowy staż naukowy na Nowosybiskim Uniwersytecie Państwowym w 2013 r. oraz łącznie kilka tygodni pobytów na różnych uczelniach Europy w ramach realizacji międzynarodowych projektów badawczych).

Dr Paulina Tobiasz-Lis była kilkakrotnie nagradzana za swoją działalność naukową nagrodami Rektora Uniwersytetu Łódzkiego, jednokrotnie nagrodą Prezydenta Miasta Łodzi, zaś w 2019 r. została wyróżniona Stypendium Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego dla wybitnych młodych naukowców.

W świetle powyższych ustaleń, stwierdzam, że aktywność naukowa habilitantki realizowana była w więcej niż jednej uczelni i oceniam ją pozytywnie (uważam ją za satysfakcjonującą w przypadku oceny dorobku publikacyjnego i jego cytowań oraz za wyróżniającą w przypadku zaangażowania w realizację projektów badawczych (w tym międzynarodowych).

Ocena osiągnięć dydaktycznych, organizacyjnych oraz w zakresie popularyzacji nauki

Dr Paulina Tobiasz-Lis jest doświadczonym dydaktykiem. Jak podaje w autoreferacie, od rozpoczęcia studiów doktoranckich i w trakcie zatrudnienia w Uniwersytecie Łódzkim prowadziła ok. 55 różnych przedmiotów akademickich na 8 różnych kierunkach studiów, w tym m.in. ćwiczenia (stacjonarne i terenowe), konwersatoria, wykłady oraz seminaria. Prowadzone zajęcia obejmowały również anglojęzyczne kursy adresowane do studentów zagranicznych, a także zajęcia dla doktorantów. W pokaźnym zestawieniu prowadzonych przedmiotów, które przedstawiła Habilitantka, znajdują się m.in. wykłady kursowe z podstaw geografii regionalnej, wprowadzenia do studiów regionalnych, regionów geograficznych Europy oraz wykłady fakultatywne z geografii wsi. Dodatkowo, w ramach programu wymiany akademickiej Erasmus dr Paulina Tobiasz-Lis prowadziła zajęcia na uniwersytetach w brytyjskim Cheltenham, fińskim Joensuu oraz Bukareszcie. Działalność dydaktyczna Habilitantki jest pozytywnie oceniana przez studentów, co dokumentuje dwukrotne (w 2016 i 2022 r.) zajęcie trzeciego miejsca w plebiscycie absolwentów kierunku geografia na Uniwersytecie Łódzkim na najlepszego nauczyciela akademickiego.

Dr Paulina Tobiasz-Lis była promotorką 29 prac licencjackich i 12 prac magisterskich oraz sporządziła kilkadziesiąt recenzji prac licencjackich i magisterskich. Dwukrotnie pełniła funkcję promotora pomocniczego w zakończonych przewodach doktorskich. Od 2020 r. jest członkinią Rady Programowej Kierunku Geografia na Wydziale Nauk Geograficznych. Dodatkowo od 2007 r. w ramach umowy wolontariatu uczy geografii w Szkole Podstawowej Fundacji Oświatowej „Nasza Szkoła”.

W zakresie ponadstandardowej działalności organizacyjnej Habilitantki można wskazać na: (1) wspomniane już w przypadku omawiania aktywności naukowej – zarządzanie projektami badawczymi, tj. koordynowanie prac polskich zespołów w międzynarodowych konsorcjach badawczych (trzykrotnie pełniła funkcję pełnomocnika Rektora Uniwersytetu Łódzkiego ds. zarządzania określonym projektem badawczym), (2) członkostwo w Radzie Wydziału Nauk Geograficznych w kadencjach 2012-2016 oraz 2020-2024, (3) uczestnictwo w

zespołe oceniającym prace magisterskich do nagrody Wydziału Nauk Geograficznych UŁ w zakresie geografii (od 2020 r.), (4) opiniowanie prac magisterskich do nagrody PTG (od 2020 r.) oraz (5) zasiadanie w Radzie Fundacji Oświatowej „Nasza Szkoła” w Łodzi. Za prowadzoną działalność organizacyjną Habilitantka raz została wyróżniona nagrodą Rektora Uniwersytetu Łódzkiego.

Dr Paulina Tobiasz-Lis ma pewien dorobek popularno-naukowy oraz doświadczenie we współpracy z otoczeniem społeczno-gospodarczym. Pierwszy obejmuje 6 publikacji popularno-naukowych (z czego 4 opublikowane przed doktoratem) oraz współpracę ze Stowarzyszeniem Inicjatyw Miejskich „Topografie”. Na doświadczenie współpracy z otoczeniem społeczno-gospodarczym składają się z kolei współpraca z Wydawnictwem Szkolnym PWN w zakresie m.in. prowadzenia szkoleń dla nauczycieli geografii oraz przygotowywania scenariuszy lekcji, a także wykonywane ekspertyzy dla m.in. Ministerstwa Wsi i Rozwoju Rolnictwa oraz Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich.

Osiągnięcia dydaktyczne, organizacyjne i w zakresie popularyzacji nauki dr Pauliny Tobiasz-Lis oceniam pozytywnie.

Konkluzja

Na podstawie dokonanej oceny zgłoszonego osiągnięcia naukowego, aktywności naukowej, a także osiągnięć dydaktycznych, organizacyjnych oraz w zakresie popularyzacji nauki, stwierdzam, że dr Paulina Tobiasz-Lis spełnia, wynikające z art. 219 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 roku Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2018 r. poz. 1668, z późn.zm.), warunki formalne i merytoryczne do nadania jej stopnia doktora habilitowanego nauk społecznych w dyscyplinie geografia społeczno-ekonomiczna i gospodarka przestrzenna. Wniosek Habilitantki opiniuję pozytywnie.